ฐานข้อมูลการจัดการแหล่งเรียนรู้ / แหล่งท่องเที่ยว

ตำบล หนองหมี อำเภอ กุดชุม จังหวัดยโสธร

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อสถานที่ ธนาคารน้ำใต้ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี จังหวัดยโสธร

2. กลุ่มข้อมูล ☑ แหล่งเรียนรู้ ☐ สถานที่ท่องเที่ยว ☐ เป็นทั้งสองอย่าง

3. หมวดหมู่ (แหล่งเรียนรู้) ☑ นวัตกรรม ☐ บุคคล ☑ สถานที่

4. สาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ด้านโลก ดาราศาสตร์ และอวกาศ / วิทยาศาสตร์กายภาพและสิ่งแวดล้อม) ร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ **สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม** (ด้านภูมิศาสตร์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ)

5. ความรู้ความชำนาญ

- ☐ 1. ด้านการเกษตรกรรม
- ☐ 2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตกรรม
- ☐ 3. ด้านการแพทย์แผนไทย
- ☑ 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ 5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
- ☐ 6. ด้านศิลปกรรม
- ☐ 7. ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ 8. ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี
- ☐ 9. ด้านโภชนาการ

6.รูปแบบการเรียนรู้ ☐ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ☑ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

☐ การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

7. เวลาให้บริการ 08.30 น. – 16.30 น.

8. การเดินทาง รถยนต์ส่วนตัว ห่างจากตัวอำเภอกุดชุม 9.8 กิโลเมตร ใช้เวลา 13 นาที

9. ชื่อวิทยากร (ถ้ามี) .....

พื้นที่/ที่ตั้ง

1.อำเภอ กุดชุม

2.ตำบล หนองหมี

3.ที่อยู่รายละเอียด (เลขที่, หมู่, ถนน) ตั้งอยู่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี (บ้านหนองแคน เลขที่ 159 หมู่ 3 ตำบลหนองหมี อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร)

4. ละติจูด (Latitude) 16.0604937 ลองจิจูด (Longitude) 104.2536043

การติดต่อประสานงาน

1. ผู้ประสานงาน :
2. เบอร์ผู้ประสานงาน :
3. เบอร์โทรศัพท์หน่วยงาน 045- 756821
4. LINE ID -
5. Facebook (URL)
   https://www.facebook.com/profile.php?id=100068911462278&sk=about&locale=th_TH
6. TikTok (URL) -
7. เว็บไซต์ https://nongmee.go.th/index.php?op=homecontent

สิ่งอำนวยความสะดวก

1. รองรับคนได้ (คน) .....80.....คน.....
2. ที่จอดรถ (คัน) .....15.....คัน.....
3. ห้องน้ำ (จุด) .....2.....จุด.....
4. โต๊ะ (ตัว) .....15.....ตัว.....
5. เก้าอี้ (ตัว) .....100.....ตัว....

เนื้อหา

1. วัตถุประสงค์

- **เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขัง:** ช่วยเร่งการระบายน้ำ ชะลอการท่วมขังในพื้นที่ชุมชน และลดความเสียหายจากน้ำท่วม
- **เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและเพิ่มแหล่งน้ำสำรอง:** กักเก็บน้ำไว้ใต้ดินเพื่อรองรับการใช้งานสำหรับอุปโภคบริโภค และทำการเกษตรในช่วงขาดแคลน
- **เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศและชั้นน้ำใต้ดิน:** ยกระดับชั้นน้ำใต้ดินและสร้างความชุ่มชื้นสัมพัทธ์ในดินอย่างยั่งยืน
- **เพื่อกักเก็บน้ำให้สอดคล้องกับข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์:** แก้ปัญหาพื้นที่ที่ไม่สามารถสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ได้ เช่น พื้นที่ราบสูงของภาคอีสาน
- **เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำด้วยทรัพยากรเดิม:** ใช้วิธีฟื้นฟูขุดลอกแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ ร่วมกับการผสานระบบบ่อเปิดและบ่อปิด โดยไม่ต้องลงทุนสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่เกินความจำเป็น
- **เพื่อยกระดับสุขภาวะและความเป็นอยู่ของชุมชน:** ป้องกันปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งเสริมความผาสุก และเป็นกลไกขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ประวัติความเป็นมา

ปัญหาฝนตกน้ำท่วมและฝนแล้งน้ำแห้งขอด ถือเป็นวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นซ้ำซากในทุกๆ พื้นที่และทุกๆ ปี ท่ามกลางความท้าทายนี้ คำตอบของการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนกลับซ่อนอยู่ใต้ผืนดิน นั่นคือ “นวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดิน” ซึ่งเปรียบเสมือนทางรอดสำคัญของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 39.65 ตารางกิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน ส่งผลให้ต้องประสบปัญหาวิกฤตภัยแล้งและน้ำท่วมขังซ้ำซากเรื่อยมา หากปีใดมีปริมาณฝนมาก น้ำก็จะท่วมขัง แต่หากไร้ฝน พื้นที่ก็จะแห้งแล้งทันที ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงระยะหลังปัญหานี้ได้บานปลายกลายเป็นวิกฤตสุขอนามัยในท้องถิ่น เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย นำไปสู่การแพร่ระบาดของโรคท้องร่วงและโรคไข้เลือดออก สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

จากวิกฤตดังกล่าว จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการแสวงหาทางออกอย่างจริงจัง โดย อบต.หนองหมี ได้นำนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินเข้ามาใช้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง ด้วยหลักการ "เปลี่ยนน้ำทิ้งให้เป็นน้ำเก็บ โดยการส่งน้ำลงสู่ชั้นใต้ดิน" การดำเนินงานครั้งนี้เกิดจากการบูรณาการ 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดอ่างเก็บน้ำใต้ดินตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับ องค์ความรู้ธนาคารน้ำใต้ดินขององค์หลวงพ่อสมาน สิริปัญโญ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่

ด้วยจุดเด่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมีที่มีความเข้มแข็งในเรื่อง "พลังความร่วมมือของชุมชน" กระบวนการทำงานจึงเริ่มต้นขึ้นจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ได้มีการจัดประชุมประชาคมขึ้นทั้งตำบล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน (หมู่บ้านละ 5 คน) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการท้องถิ่น และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อร่วมกันหารือ วางแนวทาง แสวงหางบประมาณ และสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในตำบล ให้ทุกคนได้เรียนรู้และเติบโตไปพร้อมๆ กัน

หลังจากสร้างกระบวนการรับรู้ร่วมกันแล้ว ได้มีการส่งเสริมให้ตัวแทนในชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทำ "บ่อปิด" เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ผลปรากฏว่าองค์ความรู้ดังกล่าวได้ถูกเผยแพร่และขยายผลอย่างกว้างขวาง ประชาชนในตำบลเกิดความเข้าใจจากการทำประชาคมในแต่ละชุมชน และนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันลงมือทำบ่อปิดในระดับครัวเรือนและชุมชน ขณะเดียวกัน ในส่วนของการทำ "บ่อเปิด" ขนาดใหญ่ พื้นที่ได้รับเงินอุดหนุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นจำนวนเงิน 4,000,000 บาท เพื่อนำมาใช้ขับเคลื่อนโครงการให้สมบูรณ์

ความสำเร็จของนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี ในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งนอกเขตชลประทานได้อย่างเห็นผล แต่ยังสะท้อนให้เห็นว่า “ธนาคารน้ำใต้ดินไม่ใช่แค่การเก็บน้ำ แต่คือการเก็บชีวิต ความหวัง และอนาคตของชุมชน” อย่างแท้จริง

3. องค์ความรู้

➢ **การเข้าใจข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ของภาคอีสาน:** พื้นที่ภาคอีสานเป็นที่ราบสูงและแบนราบ ทำให้สร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ได้ยากกว่าภาคเหนือที่มีภูเขาล้อมรอบ การกักเก็บน้ำไว้ใต้ดินจึงเป็นทางออกที่ตอบโจทย์โครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่

➢ **การแก้ปัญหาแบบบูรณาการทั้งภัยแล้งและน้ำท่วม:** ปัญหาน้ำท่วมหนักและภัยแล้งมักเกิดขึ้นสลับกันในห้วงเวลาใกล้เคียงกัน การทำธนาคารน้ำใต้ดินช่วยชะลอน้ำท่วมขังในช่วงฝนตก และกักเก็บน้ำไว้ใช้เติมเต็มในช่วงขาดแคลน

➢ **การผสมผสานระบบบ่อเปิดและบ่อปิด:** การบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพต้องใช้ทั้งสองระบบควบคู่กัน โดยระบบบ่อปิดเน้นจัดการน้ำขังในระดับครัวเรือน/ชุมชน ส่วนระบบบ่อเปิด (เช่น การผันน้ำสระประจำหมู่บ้าน และบ่อลมผันทิศทางน้ำใต้ดิน) เน้นกักเก็บและเติมน้ำลงสู่ชั้นใต้ดินระดับพื้นที่

➢ **การฟื้นฟูและต่อยอดทรัพยากรเดิม:** ใช้วิธีการขุดลอกและปรับปรุงแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่แล้วในชุมชน (เช่น สระหนองหมี หมู่ 1) เพื่อทำเป็นระบบผันน้ำลงใต้ดิน โดยไม่ต้องลงทุนสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ที่เกินความจำเป็น

➢ **ผลประโยชน์ 3 มิติหลักของการกักเก็บน้ำใต้ดิน:**

1. *ด้านน้ำท่วม:* ช่วยเร่งการระบายและลดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ชุมชน
2. *ด้านภัยแล้ง:* เพิ่มแหล่งน้ำสำรองสำหรับอุปโภค บริโภค และทำการเกษตร
3. *ด้านระบบนิเวศ:* ช่วยยกระดับชั้นน้ำใต้ดินและสร้างความชื้นสัมพัทธ์ในดินอย่างยั่งยืน

➢ **ต้นแบบการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.):** แสดงให้เห็นว่า อปท. ขนาดเล็กก็สามารถกลายเป็นต้นแบบความสำเร็จระดับภูมิภาค และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสุขภาวะของชุมชนได้ผ่านนวัตกรรมการจัดการน้ำ

สื่อและรูปภาพ

1. ลิงก์วิดีโอแนะนำ https://www.youtube.com/watch?v=JUM9n0f20QI
2. ลิงค์ Canva Site/อื่นๆ -
3. อัปโหลดไฟล์เอกสาร (PDF) -
4. อัปโหลดรูปภาพหน้าปก -

5. รูปภาพประกอบเพิ่มเติม - (สูงสุด 4 รูป) (เตรียมแยกไว้ไฟล์รูปภาพ)